

Bedrijfsvoering

Financiën

De Raad

Huis van de stad, Generaal Spoorlaan 2
Postbus 5305, 2280 HH Rijswijk
Telefoon 14 070
stadhuis@rijswijk.nl
www.rijswijk.nl
iban BNG: NL15BNGH0285007424

betreft Proces richting kadernota

datum 2 april 2024

bijlage(n) -

1. Inleiding

In de raadsinformatiesessie van 19 maart jl. is uw raad geïnformeerd over de context, het doel en het proces van de kadernota. Met deze raadsinformatiebrief vatten we de kern samen van de opgave waar we voor staan en het proces op hoofdlijnen.

Door de instabiele en onvoorspelbare financiële verhouding met het rijk, onzekere macro-economische ontwikkelingen en de groei van de stad wordt het steeds ingewikkelder de exploitatie in balans te houden.

Onze financiële situatie staat al een aantal jaar onder druk en de financiële gezondheid is in 2023 aan de onderkant van het gewenste neutrale profiel terechtgekomen. Voor 2024 en 2025 heeft de raad een sluitende begroting vastgesteld maar deze staat wel onder druk. Met name 2026 en verder laten een zorgelijk beeld zien, met een verwacht tekort van ruim € 5 mln.

Om dit om te buigen zijn meer fundamentele, langjarige keuzes noodzakelijk. Zeker gelet op de onzekerheden waar we mee te maken hebben zoals RijswijkBuiten, de financiële verhouding met het rijk, de gebiedsontwikkelingen en de ontwikkeling van de kosten voor de jeugdzorg.

De kadernota (juli 2024) is het moment voor bestuurlijke besluitvorming over de begroting 2025 en verder en voor het maken van fundamentele keuzes. De verwachting is dat veel van de huidige onzekerheden (bijvoorbeeld de financiële verhouding met het Rijk) bij de kadernota nog steeds niet uitgekristalliseerd zullen zijn. Dat betekent dat we een product op moeten leveren dat langer houdbaar is en dat mogelijkheden biedt om te beslissen met onzekerheden.

2. Kern informatie

Oorzaken

De geschetste financiële ontwikkelingen zijn niet uniek voor Rijswijk. Als belangrijke oorzaak wordt daarbij de veranderende financiële verhouding met het rijk genoemd. De directeur van de VNG¹ wijst daarbij op het volgende:

- De bekende 'trap-op trap-af' wordt vervangen door een nieuw systeem gebaseerd op economische ontwikkeling (bbp). Het klinkt logisch om het gemeentefonds even hard te laten groeien als de economie, maar dat is het niet. Een groot deel van de uitgaven van het

¹ [Essay: grote zorgen om gemeentefonds \(binnenlandsbestuur.nl\)](#) – algemeen directeur van de VNG

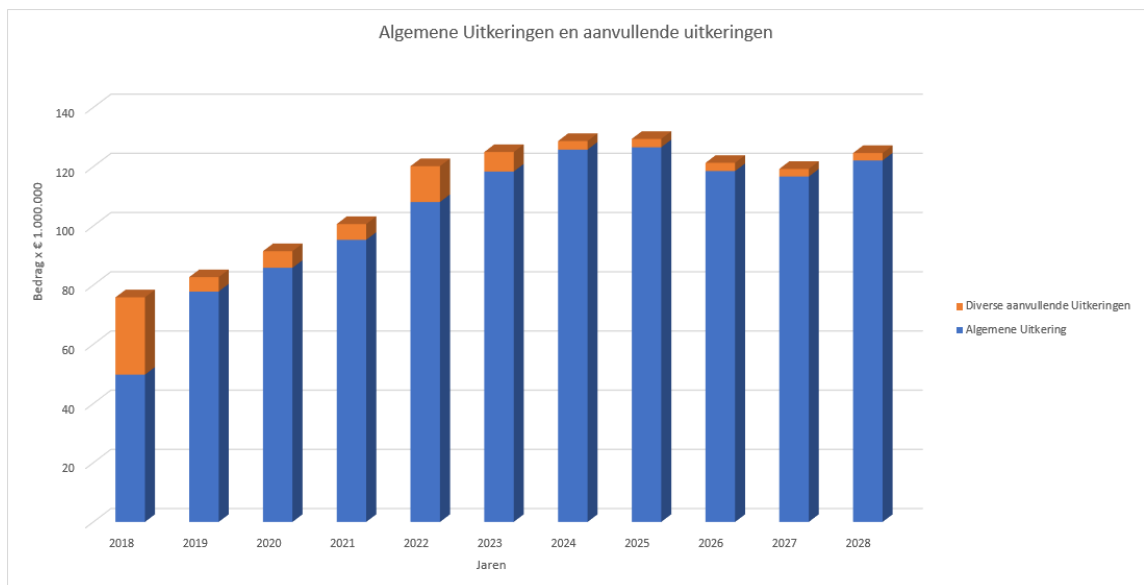
gemeentefonds is bedoeld om de zorgkosten te dekken (Wmo); door de vergrijzing nemen deze kosten meer toe dan de economische groei;

- In de Gemeentewet (108 lid 3) is opgenomen dat de rijksoverheid voor verplichte taken aan gemeenten voldoende geld moet geven om die taken uit te voeren. Maar dat gebeurt niet. En gemeenten hebben geen mogelijkheden om af te dwingen dat het rijk dit wel doet;
- De afgelopen jaren zijn door de rijksoverheid grote grepen uit de kas gedaan, onder meer voor de onderwijshuisvesting, woningbouwimpuls en volkshuisvestingsfonds;
- De opschalingskorting is nog altijd niet teruggedraaid. Dit is de bezuiniging die het kabinet-Rutte II inboekte voor een verplichte schaalvergroting van gemeenten. Het beoogde efficiencyvoordeel was al dubieus, maar verdween helemaal toen het beleidsvoornemen 'opschalen naar 100.000+ gemeenten' heel snel van tafel ging. De opschalingskorting is nu een aantal jaren bevroren, maar het restant van 675 miljoen euro is nog steeds niet geschrapt.

Het Rijk heeft de afgelopen jaren de budgetten van gemeenten incidenteel (voor de duur van de kabinetsperiode) aangevuld. Daarna ontstaat er een gat.

Alle kostenstijgingen en kortingen opgeteld, staan we, alle gemeenten bij elkaar, in het jaar 2026 voor een financieel gat van ruim 3 miljard euro. Dit gat is de afgelopen jaren als 'ravijn' bestempeld.

Onderstaande tabel geeft het volume aan per jaar van de algemene en aanvullende uitkeringen die Rijswijk de komende jaren ontvangt. In de tabel is de terugval in 2026 (-/- € 8 mln.) en 2027 (-/- € 9 mln.) duidelijk zichtbaar.

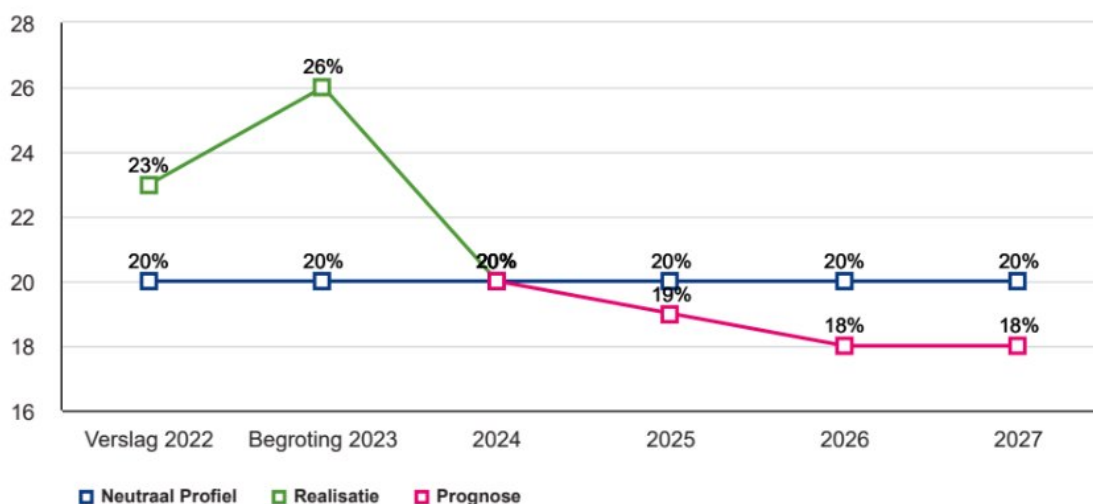
Naast teruglopende middelen die we ontvangen vanuit het Rijk voor het uitvoeren van onze taken, ontstaan tekorten ook uit plannen, ontwikkelingen en ambities die we zelf als gemeente initiëren.

Opgave

De opgave lijkt duidelijk: zorgen voor een sluitende begroting voor de komende jaren. Dit wordt ook verwacht door de provincie. Bij de beoordeling van de financiële positie van een gemeente wordt door de provincie gebruik gemaakt van financiële kengetallen zoals solvabiliteit, de netto schuldquote en het kengetal Grex. Door negatieve rekeningresultaten en een niet sluitende meerjarenbegroting staat de financiële gezondheid van Rijswijk onder druk. Rijswijk is financieel kwetsbaar geworden.

Onderstaande grafiek laat de ontwikkeling zien van de solvabiliteit. De verwachting is dat onze solvabiliteit vanaf 2024 onder de 20% komt en daarmee ook onder het neutrale profiel.

Grafiek Solvabiliteit

Uitgangspunt in het coalitieakkoord 2022-2026 is een structureel begrotingsoverschot van 0,5% om een buffer te creëren. Voor de begroting 2024 is dit begrotingsoverschot verhoogd naar 1% gelet op de risico's en onzekerheden. Een buffer maakt de begroting minder kwetsbaar voor tegenvallers.

Toch waarschuwt de VNG in zijn advies² van 1 maart jl. de gemeenten om niet te vroeg bezuinigingen door te voeren die onomkeerbaar zijn. De kern van het advies voor de meerjarenbegroting 2025 – 2028 is om ombuigingen voor te bereiden waartoe kan worden besloten indien de korting van € 3 miljard op het gemeentefonds vanaf 2026, het ravijnjaar, niet wordt teruggedraaid of verzacht of structurele middelen beschikbaar worden gesteld. Het advies is om wel inzichtelijk te maken waarop bezuinigd kan worden, maar voorkom dat te vroeg met onnodige en onomkeerbare bezuinigingen worden gestart, omdat onzeker is hoe de financiële verhouding met het rijk zich gaat ontwikkelen.

Wat betekent dit voor het proces van de kadernota / doelstellingen

Deze kadernota wordt anders dan u gewend bent. We werken aan een kadernota die meer dan anders inzicht geeft in de ontwikkeling van de financiële situatie, zowel over de afgelopen jaren maar ook richting de toekomst. Daarnaast zou de kadernota voldoende informatie moeten bevatten voor uw raad om richting te geven aan de keuzes om het tekort te verminderen.

Het doel van de komende kadernota is:

- Het bestuur (college en raad) bij de kadernota een diepgaander inzicht te geven in:
 - de ontwikkeling van de financiële huishouding de afgelopen jaren;
 - de essentiële onderwerpen die bepalend zijn voor de financiële gezondheid van de gemeente op middellange en lange termijn;
 - de meest relevante risico's en onzekerheden voor de middellange en lange termijn.
- Relevante toekomstscenario's ontwikkelen, zodat er een bestuurlijk kader ontstaat met een langere houdbaarheid;
- De kaders, uitgangspunten, bestuurlijke keuzes (strategische beleidskeuzes) en ambities binnen de scenario's aan u voor te leggen, met daarbij onder andere aandacht voor de impact (ambitieniveau en financieel) op het gebied van:
 - lokale lasten;
 - Jeugd, WMO en BUIG;
 - subsidiebeleid en -plafonds;
 - subsidie verwerving;
 - keuzes gebiedsontwikkelingen;
 - beheer van de buitenruimte;

² VNG: Begrotingsadvies 2025-2028, U202400109 Lbr. 24/005

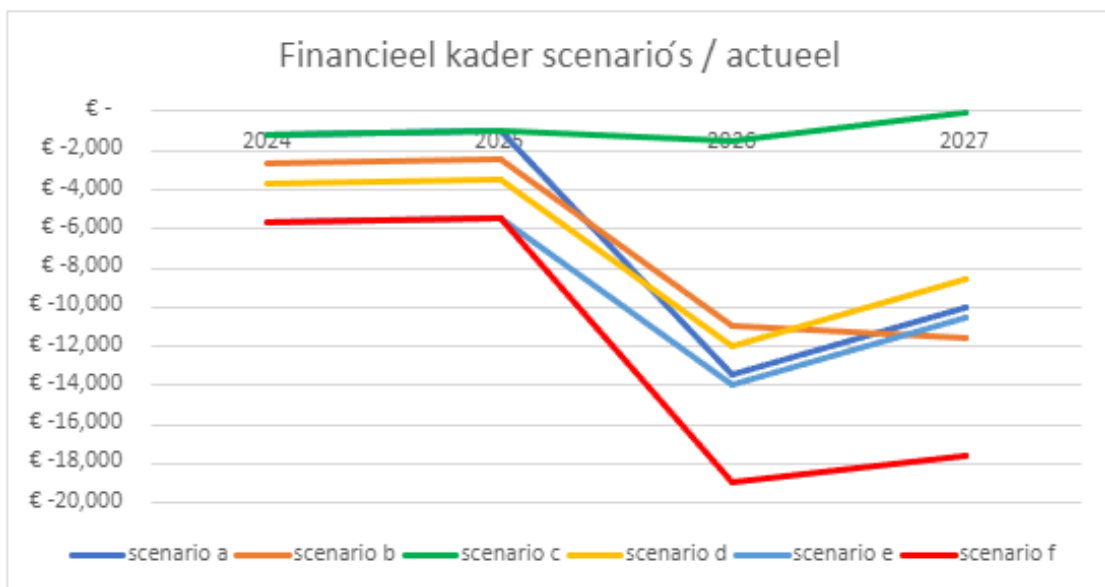
https://vng.nl/sites/default/files/2024-03/01maart2024_lbr_24_005_ledenbrief_begrotingsadvies_0.pdf

- vastgoedportefeuille;
- voorzieningenniveau;
- LTIP (lange termijn investeringsplan);
- personeel en organisatie;
- financiële verhouding met het rijk.

Toekomstscenario's

Eén van de vragen voor de kadernota is het inschatten van de financiële toekomst. Die is onzeker. Om met deze onzekerheid om te gaan werken we met toekomstscenario's. We kwantificeren de belangrijkste onzekerheden en geven aan wat het effect zou kunnen zijn op de Rijswijkse begroting. Zodat u straks inzicht heeft binnen welke marge de begroting zich, bij ongewijzigd beleid, zou kunnen bewegen.

De uitgangspunten voor de scenario's zijn de twee belangrijkste onzekerheden die impact hebben op de financiële huishouding van de gemeente Rijswijk: de financiële verhouding met het Rijk en de macro economische omstandigheden van Nederland. Op beide variabelen heeft de gemeente geen invloed. Door deze twee variabelen te gebruiken ontstaan financiële toekomstscenario's, die een beeld geven hoe de toekomst eruit kan gaan zien. Als het Rijk structureel meer middelen beschikbaar stelt aan gemeenten en ook de macro economische omstandigheden verbeteren, ontstaat een zonnig scenario; als beide variabelen zich negatief ontwikkelen een somber scenario. Daar tussen zitten een aantal tussenvarianten. Vanzelfsprekend is dit model een vereenvoudiging, de werkelijkheid zal allerlei nuances en afwijkingen gaan bevatten.

In bovenstaande grafiek zijn de scenario's financieel vertaald vanuit de vastgestelde begroting 2024 inclusief septembercirculaire, extra uitgaven Jeugd, de CAO en de voorlopige budgetbrief BUIG. Na analyse van de verschillende scenario's blijkt dat er drie hoofduitkomsten zijn:

- Een zonnig scenario (de groene lijn boven – prognose tekort beweegt zich net onder de 0-lijn);
- Een somber scenario (de rode lijn onder – prognose tekort in 2026 circa € 19 mln);
- De tussenvarianten (laten eenzelfde beeld zien, maar de omstandigheden verschillen wel per scenario – prognose tekort in 2026 van €11 - €14 mln).

Uit de actualisatie van het financieel beeld voor de 1^e Halfjaarrapportage kunnen ontwikkelingen komen die in bovenstaand kader nog niet verwerkt zijn.

Ambities en keuzemogelijkheden

Bij de kadernota worden ook de ambities in kaart gebracht en keuzemogelijkheden om het tekort te verminderen. Zo ontstaat een totaalplaat per scenario waarover door u strategische keuzes gemaakt kunnen worden. In de begroting 2025 zullen de mutaties vanaf 2025 opgenomen worden, zowel mogelijke ambities als strategische keuzes. Conform het VNG-advies (zie hierboven) kan ervoor gekozen worden om onomkeerbare strategische keuzes vanaf 2026 uit te stellen tot het besluitvormingsmoment over de meerjarenbegroting 2026.

1e Halfjaarrapportage

Gelijktijdig met de kadernota wordt ook de 1e Halfjaarrapportage 2024 behandeld. In de 1e Halfjaarrapportage wordt de budgettaire ontwikkeling van het lopende begrotingsjaar 2024 geactualiseerd. Het uitgangspunt voor 2024 is en blijft een sluitende begroting.

3. *Gevolgen en/of vervolgtraject*

De komende tijd staat in het kader van het verder uitwerken van de aanpak. Daarbij volgen we in principe het proces zoals dat is bepaald voor de kadernota. Dat betekent

- 2 juli: 1e Halfjaarrapportage en kadernota in forum;
- 9 juli: kaderdebat raad.

Mocht er vanuit de raad behoefte zijn om een extra tussentijdse presentatie over de voortgang te geven, dan kan dat uiteraard worden verzorgd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,
de secretaris,

de burgemeester,

P.M. Schuit

H. Sahin

Bijlage(n):
Geen